

Rapport da gestiun e quen 2008

M E S S A D I

dalla suprastonza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau signur president
Prezias cusseglieras
Preziai cussegliers

Quest messadi cumpeglia aschibein il rapport da gestiun sco era il quen per 2008. Tenor la nova organisaziun communal examinescha la cumissiun da gestiun omisdus rapports e rapporta surlunder alla suprastonza communal ed al cussegl da vischnaunca. Quei proceder seresulta dalla funcziun sco cumissiun predeliberonta. Ils principis per l'applicaziun da quei niev sistem ha la cumissiun da gestiun fixau ella seduta constitutiva dils 27 da schaner 2009, ch'ei silsunter vegni sancziunai aschibein dalla cumissiun da gestiun sco dalla suprastonza communal. En quei document ei era la relaziun denter suprastonza communal, cumissiun da gestiun e cussegl da vischnaunca reglada.

Sco tochen dacheu procura in biro fiduziari, actualmein REVIBÜNDEn GmbH (Arne Nold ed Edgar Durschei) per la revisiun tecnica dil quen. Tenor il niev sistem ei l'examinaziun entras personas specialisdas necessaria, sco quei ch'era igl uffeci da vischnaunca ha attestau.

Quei dat la caparra per ina controlla professionala. Ei regia ina buna coordinaziun denter la revisiun externa e la survigilanza entras la cumissiun da gestiun.

Sin fundament dil pareri dalla revisiun externa (Management-Letter) e dallas examinaziuns supplementaras dalla cumissiun da gestiun, ein aschibein il quen sco era il rapport da gestiun vegni repassai comunablamein dalla cumissiun da gestiun e dalla suprastanza communal. Sin fundament da quella deliberaziun recamondan omisdus organs al cussegl da vischnaunca d'approbar il rapport da gestiun sco era il quen per 2008.

Rapport da gestiun

Il rapport da gestiun relata detagliadamein dalla vasta activitad dallas autoritads communalas sils differents secturs. Quei ei d'ina vart ina buna documentaziun e da l'autra vart in bien instrument per s'informar tgei che cuora e passa en vischnaunca. Il cussegl da vischnaunca ha survegniu cun posta separada la versiun provisoria. Suenter la tractaziun el cussegl da vischnaunca vegn il document stampaus ella fuorma usitada. A caschun dalla deliberaziun han cusseglieras e cussegliers la pusseivladad da giavischar informaziuns supplementaras.

Situaziun finanziaria

Ils davos onns ei la situaziun finanziaria in tema da discussiun permanenta. Cun la votaziun communal dils 24 da fevrer 2008 davart "in concept en favur dalla sanaziun dallas finanzas communalas e per in prospereivel avegnir dalla vischnaunca" han vischins e vischinas priu las suandontas decisiuns:

- Revisiun totala dalla lescha communal da taglia (70% GIE).
- Alzament dil pei da taglia pigl onn 2008 sin 120% (68% GIE) ed
- alzament dalla taglia sin schischom dad 1 sin 1.7‰ (61% GIE).

Quels conclus ein la basa per la sanaziun dallas finanzas communalas.

Il cussegl da vischnaunca ei vegnius confruntaus cun la situaziun finanziaria tier la tractaziun dil "program da lavur 2008 – 2013: visiuns – intenziuns – incaricas" (messadi 36-2006/2008) e dil plan da finanzas 2009 - 2013 (messadi 37-2006/2008) dils 14 da november 2008. La cumissiun da gestiun ei vegnida involvida da prender posiziun. Ils 28 da november 2008 ha il cussegl da vischnaunca tractau omisdus fatschentas e priu unanimamein enconuschientscha dalla nova "visiun" e dall'appreziaziun dalla situaziun finanziaria sco era confirmau las prioritads proponidas dalla suprastanza communal.

Cun l'adattaziun dil pei da taglia savein nus cumpensar las sperditas che seresultan dallas favurs che derivan dalla revisiun dalla lescha cantunala sco era dalla dismessa dalla taglia da cumin e dalla sistida dalla taglia per igl uorden da fiug. Ei setracta da rodund in ½ milliun francs. Senza quellas adattaziuns havess la vischnaunca giu 10 % dameins entradas.

Igl alzament dil pei da taglia s'effectuescha pér sil quen communal digl onn 2009. Lu savein nus quintar cun entradas supplementaras da rodund frs. 180'000.--. Cun quella summa stuein nus denton cumpensar la dimessa dalla taglia per igl uorden da fiug e la taglia da cumin.

In quen favoreivel

Il quen annual per 2008 ei favoreivels e nus savein presentar in pign gudogn. Quei success ei d'attribuir d'ina vart ad ina buna disciplina budgetara e da l'autra vart ad in augment dallas entradas dallas taglias (persunas giuridicas, taglia sin facultad) sco era al legreivel augment dils tscheins d'aua.

Il quen current 2008 siara cun expensas da frs. 11'000'244 (onn 2007: 11'029'814, preventiv 2008: 10'832'900) ed entradas da frs. 11'065'924 (onn 2007: 10'938'118, preventiv: 10'243'800). Quei resultat munta ad in surpli d'entradas da frs. 65'680 (onn

2007: -91'696, preventiv: -589'100), quei suenter haver amortisau il deficit da bilanza cun frs. 101'000. Las amortisaziuns totalas muntan a frs. 1'674'171 (onn 2007: 1'685'949, preventiv: 1'549'300).

Il quen d'investiziun siara cun expensas da frs. 851'360 (onn 2007: 1'476'158, preventiv: 1'189'800) ed entradas da frs. 588'759 (onn 2007: 1'043'364, preventiv: 533'000) pia investiziuns nettas da frs. 262'601 (onn 2007: 432'794, preventiv: 656'800).

Il quen current ei per rodund frs. 650'000 pli favoreivels che previu. In grond svari sedat ei era tier las investiziuns. Ellas ein rodund in quart milliun francs pli bassas che calculadas. Quei deriva da differents facturs. D'ina vart corrispunda la reducziun alla voluntad da spargnar e da l'otra vart all'arrivada prematura digl unviern. Ils davos treis onns ein las investiziuns sereducidas cuntinuadamein. Il grad dall'atgna finanziaziun ei s'augmentaus a 663% (368%). A liunga vosta ei la reducziun dallas investiziuns da donn per l'activitad economica e per la purschida da buns survetschs.

Commentari d'entginas posiziuns

Tier las suandontas posiziuns eis ei sedau differenzas, che meretan da vegnir dilucidadas:

0 Administraziun generala

Legreivlamein ein las expensas nettas sereducidas visavi il preventiv per rodund frs. 36'000. Ei vegn adina puspei tschercau pusseivladads d'optimar l'administraziun. En favur dalla trasparenza ein las entradas ed expensas digl uffeci civil Sursassiala vegni cudischai sut la sparta 022. Ils cuosts da paga sco era las taxas dall'administraziun communal ein cheutras sereduci corrispudentamein.

Ils uffecis civils dalla Cadi ein vegni fusiunai cun l'entschatta 2009 el niev uffeci civil dalla Cadi. Quella posiziun figurescha perquei per la davosa gada el quen communal.

100 Uffeci funsil

Il quen digl uffeci funsil figurescha buca pli el quen communal (cf. commentari el rapport da gestiun).

140 - Basa da pumpiers e polizia da fiug

Quella sparta ei vegnida menada sco finanziaziun speciala. En vosta alla nova corporaziun "Pumpiers Sursassiala" e sin recumandaziun digl uffeci da vischnauncas ei quella finanziaziun speciala vegnida sliigiada cun la fin 2008. Ord il conto d'ulivaziun ei perquei vegniu scret dabien al quen current la summa da frs. 9'975.80 (cto. 140.480.00).

2 Scolaziun e formaziun

Il resultat ei per rodund frs. 120'000 pli favoreivels che previu. Quei ei d'attribuir a differents facturs sco era agl augment dallas contribuziuns pils scolars d'ordeifer, mo era allas stentas d'optimar il plan d'instrucziun e da lecziuns.

340 - Center da sport e cultura

Il CSC siara cun in surpli d'expensas da frs. 58'325. A vosta che varga frs. 50'000 per investiziuns (localitads quartier militar e da gruppas) ein vegni engreviai al quen da menaschi e che la restituziun d'energia e la contribuziun da SMT ein vegnidas abolidas (total ca. frs. 43'000), ei quei in bien resultat.

4 Sanadad

400 e 440 - La contribuziun al deficit dil Spital regional Surselva ei en cumparegliaziun cul

quen 2007 sereducida per rodund frs. 13'500. Da l'autra vart ein las reservas per las contribuziuns a Spitex Cadi consumadas, aschia che la contribuziun da frs. 20'861 figurescha cumpleinamein el quen.

410 - Entras ina cunvegientscha cun las casas da tgira ei la vischnaunca obligada da pagar ina contribuziun da frs. 10 (2008) per cussadent e di ch'ina persuna passenta en casa da tgira. Quella disposiziun se basa sil niev sistem cantunal per financiar ils cuosts da renovaziuns e d'engrondaziuns dils edificis. Quei importo da frs. 121'560 era buca budgetaus, aschia ch'el ei per la mesadad vegnius finanziaus cun agid dil fondo Casa Sogn Gions (cto. 289.09).

5 Ovras socialas

Las expensas nettas per ovras socialas ein en cumparegliaziun cugl onn 2007 sereducidas per bunamein frs. 90'000. Legreivlamein ein era las sperditas da premias, vul dir las premias da cassas da malsaus ch'ils assicurai san buca sezs financiar, sesminuidas per varga la mesadad. Entras la crisa da finanzas e las schliatas perspectivas economicas eis ei denton da quintar cun in carschament da quella posiziun.

710 - Canalisaziun e serenera

Era suenter haver risguardau las taxas da colligiaziun siara quella finanziaziun speciala cun in surpli d'expensas da rodund frs. 190'000. Cheutras s'augmenta il manco el conto d'ulivaziun ella bilanza 181.01 (deivet dalla finanziaziun speciala enviars il quen communal) a rodund frs. 460'000. Aschinavon ch'ei sa buca vegnir incassau dapli taxas da colligiaziun, ston las taxas da diever vegnir adattadas. Ils revisurs e la cumissiun da gestiun han repetidamein fatg attents sin quei fatg, ch'ei era enconuschents alla suprastonza communal. Nus prevedin da tractar quella problematica el rom dil niev plan da finanzas.

Contribuziun alla Corporaziun d'aua Clavaniev

Per promover l'integraziun dalla Corporaziun d'aua Clavaniev ella Corporaziun d'aua Spina da vin ha la suprastonza communal concediu ina contribuziun da frs. 20'000. Quella ei vegnida cudischada el quen current *cto. 700.362.00 - Contribuziuns a corporaziuns d'aua.*

812 - Raccolta da lenna

La suprastonza communal ha decidiu da metter a disposiziun la lenna per baghegiar la stalla claustrala a Salaplauna ord ils uauls dalla vischnaunca. Rodund la mesadad dalla valeta (frs. 15'000) ei vegnida scretta dabien al conto *812.435.00 - Lenna da condotta* ed engreviada al conto *840.318.00 - Promoziun dall'economia.*

Sin recumandaziun dils revisurs externs havein nus preparau ina survesta danunder ch'ils mieds finanziaus derivan e co els vegnan impundi (Mittelflussrechnung). Quella vegn aschuntada al messadi.

Fundaziun Casa da tgira Sursassiala

Il menaschi dalla Casa Sogn Gions ei tenor decisiun dil cussegl da vischnaunca dils 16 da schaner 2006 respectivamein dils 16 da november 2007 vegnius integraus cumpleinamein el menaschi dalla Fundaziun Casa da tgira Sursassiala. Aschibein il regulativ da taxas per la Casa Sogn Gions sco era la cunvegientscha digl onn 1994 denter la vischnaunca e la Fundaziun Casa da tgira ein vegni cassai. Consequentamein cumpeta la revisiun e l'approbaziun dil rapport da gestiun e da quen al cussegl da fundaziun e buca pli alla vischnaunca respectivamein al cussegl da vischnaunca. Tuttina suttamettein nus il quen al cussegl da vischnaunca; quei denton mo per informaziun.

Il rapport da gestiun dat detagliadamein sclariment sur dil curriu e passau sin quei sector.

Directivas da cudischaziun

El messadi digl onn vargau (25-2006/2008) dils 18 da mars 2008 havein nus dilucidau las damondas da cudischaziun. Il cussegl da vischnaunca ha approbau ils 11 d'avrel 2008 las directivas che nus applichein ussa. Il regulativ communal pil menaschi finanziel ei vegnius cassaus ils 23 da fevrer 2007 e nus sebasein directamein sin la lescha davart las finanzas dil cantun e l'ordinaziun concernenta. Quellas ein d'applicar conform al senn. Differentas prescripziuns san denton buca vegnir surpridas per las vischnauncas.

Consideraziuns finalas

L'approbaziun dil concept per la sanaziun dallas finanzas ei ina buna basa per direger il menaschi communal. Las autoritads ein pertschartas ch'ei drova denton aunc grondas stentas, d'ina vart per spargnar expensas e da l'autra vart per recaltgar novas entradas. Cun il niev program d'activitad sperein nus da contonscher quellas finamiras.

Propostas

En concordanza cun la cumissiun da gestiun

propo na

la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca

1. d'approbar il rapport da gestiun 2008;
2. d'approbar il quen 2008;
3. da suttametter il quen 2008 al referendum facultativ conform agl art. 21, lit. a dalla constituziun communal.

Suprastonza communal Disentis/Mustér

Il president:

Il canzlist:

Dr. Dumeni Columberg

Andri Hendry

Disentis/Mustér, ils 14 d'avrel 2009

Gia retschert cun posta separada:

- rapport da gestiun 2008 (incl. part forestalesser separada)
- survesta dil quen 2008
- quen current e quen d'investiziun 2008
- bilanza pils 31-12-2008
- quen 2008 e bilanza dil Center da sport e cultura
- resumaziun dil quen 2008 e dalla bilanza dalla Casa da tgira Sursassiala

Annexa:

- quen dalla circulaziun dils mieds finanziaus (Mittelflussrechnung)